

NOVI POČETAK

DA podsetimo: proces privatizacije društvene svojine započeo je krajem osamdesetih godina prošlog veka okrivljavanjem radnika za javašluk u privredi; nastavio se nakon 5. oktobra okrivljavanjem radnika za deceniji pod Miloševićima; Vučićeva vladajuća većina usvojila ovih dana izmene Zakona o privatizaciji kojima se prinudna naplata dugova preduzeća u restrukturiranju prema državi odlaže za još pet meseci, tokom kojih će se za otpisane još jednom potražiti „strateški partneri”; ishod ovog tražanja već sada nije teško predvideti – radnici će biti okrivljeni za stečaj.

Stečaj je „novi početak” samo u retorici neoliberalnih političara. Stvarne pretpostavke za novi početak predočava nam Goran Cetinić u tekstu svog predavanja o etičkim bankama koje je u petak 9. maja održao u Učitelju neznalici.

Prenosimo i jučerašnje saopštenje Saveza za radničko društvo o dometima Vlade antikorupcijske kampanje i projektima koji sigurno neće biti novi početak. Učitelj neznalica i njegovi komiteti

Savez za radničko društvo

„Bolja budućnost” na opljačkanoj radničkoj imovini

NAJSTARIJA farmaceutska kuća u Srbiji, osnovana 1919. godine, beogradski Srbolek je po prvi put u svojoj istoriji stao sa radom 2011. godine, kada je pod pritiskom dugova iz korumpirane privatizacije, i uz saglasnost vlasti Srbije i Beograda, otišao pod stečaj. Nastojanja radnika-akcionara Srboleka da, po uzoru na kolege iz Jugoremedije, krajem 2010. i početkom 2011. godine oporave svoju fabriku nakon što su je otrgli iz ruku Jovice Stefanovića Ninija, sprečili su Ministarstvo ekonomije Vlade Srbije i Grad Beograd, da bi potom stečajna uprava sprečila reorganizaciju i upustila se u rasprodaju imovine Srboleka kojom je onemogućena svaka šansa da fabrika ikada ponovo proradi. Srbolekove licence za proizvodnju lekova pre dve nedelje je kupio Union medik, ista firma koja se prošle godine na osnovu nezakonitog zakupa u stečajnu dočepala i Jugoremedije. Od najstarije farmaceutske kuće u Srbiji ostale su samo nekretnine.

Nakon što su zadovoljeni interesi političko-ekonomskih vladajućih struktura da se farmaceutska industrija otvori od svake kontrole radnika i malih akcionara i poveri partijskim tajkunima, otvoreni je novi krug pljačke imovine radnika i malih akcionara. Sudbinu Srboleka zapečatilo je to što se njegove nekretnine nalaze na najatraktivnijim lokacijama u Beogradu.

Bivši proizvodni pogon Srboleka u ulici Kraljevića Marka br. 2 nalazi se u zoni Savamale, nekadašnjeg važnog privrednog i saobraćajnog čvora Beograda, koji se poslednjih godina pretvara u ekskluzivnu „kreativnu četvrt”. Preduzeća koja su u vreme SFRJ radila u Savamali najpre su opustošena privatizacijom, da bi danas njihovi „prazni” objekti postali atraktivne nekretnine. Javnosti je poznat primer MIKSER HAUSA, koji je nastao u bivšoj zgradi preduzeća Čelik, zajedničkim ulaganjem kulturne organizacije MIKSER i kapitala nepoznatog porekla, kojim upravlja kupac Čelika Milan Spasojević. I dok vlasnička struktura Čelika vodi do Kipra i Miroslava

Miškovića, kada krenemo tragom krajnjeg kupca Srbolekovog objekta u ulici Kraljevića Marka dolazimo do Momčila Mandića, ratnog ministra pravde Republike Srpske, bliskog saradnika Radovana Karadžića. Za samo 35 miliona dinara Mandić je došao do 620 m² u zoni koja ubrzo postaje novi centar prestoničkog noćnog života.

Za glavni Srbolekov objekat u ulici Sarajevskoj br. 82-84, stečajni upravnik organizuje prodaju 20. maja. Ova lokacija je u zoni Vlade vizije „bolje budućnosti”, projekta Beograd na vodi, što je izgleda poznato svima u Srbiji, osim stečajnom upravniku Srboleka Draganu Perkoviću. Naime, iako se Beograd na vodi pompezno najavljuje kao najluksuznija beogradska četvrt, početna cena za 4.500 m² Srbolekove zgrade u Sarajevskoj ulici iznosi samo 208 miliona dinara. Deo zgrade je pod hipotekom Čačanske banke, koja je inače nezakonito uspostavljena, bez potrebnih saglasnosti organa preduzeća. Banka od Srboleka potražuje 140 miliona dinara bez kamate. Može se očekivati da će se od prodaje zgrade u Sarajevskoj naplatiti samo Čačanska banka, a da ostali poverioci od unovčavanja najvrednijeg Srbolekovog objekta neće videti ni dinara.

Već treću godinu stečajni upravnik Dragan Perković ismeva napore bivših radnika i akcionara Srboleka da sačuvaju imovinu preduzeća od rasprodaje, a sa imovinom i šansu da se jednog dana vrata na svoja radna mesta. Na ove napore Perković cinično odgovara da oporavak preduzeća i obnova proizvodnje nisu njegov posao, već da stečaj služi namirenju poverilaca kroz rasprodaju imovine.

Kako Dragan Perković misli da isplati radnike i druge poverioce Srboleka, ako poslovne prostore u Savamali i Beogradu na vodi rasprodaje u bescenje?

Kakvu budućnost gradi Vlada na uništenoj proizvodnji i opljačkanoj radničkoj imovini? ○

15. maja 2014. godine

za samoobrazovanje

Rilten

uciteljneznalica.org društvena pitanja

Imenovati TO ratom

Goran Cetinić
Etično bankarstvo

KAO i druge ekonomske inovacije koje je svet prihvatio proteklih decenija i etično bankarstvo je mimošilo Srbiju. U oblasti bankarstva Srbija je jedna od nekoliko zemalja u svetu u kojoj nije zaživelo ni mikrofinansiranje, jer kao ni etično bankarstvo nema formalne uslove da bude primenjeno u praksi. Ovakav pristup države je posebno nerazuman u uslovima velike nezaposlenosti i ogromnog siromaštva, jer oba bankarska modela efikasno aktiviraju zaposlenosti. Razlog je, kao i kod drugih ekonomskih promašaja, primena političkih kriterijuma na ekonomske i socijalne procese što zapravo znači ne-shvatanje potreba društva u teškoj dugoročnoj strukturalnoj ekonomskoj i društvenoj krizi.

Ovde ukazujemo samo na osnovne elemente etičnog bankarstva. Kako je reč o novom fenomenu, terminologija još nije unificirana pa se pojava etičnog bankarenja naziva još održivim, socijalnim, alternativnim, razvojnim ili solidarnim bankarstvom. Etične banke deo su šireg socijalnog pokreta nazvanog „Banktivizam” koji se zalaže za veću socijalnu i ekološku odgovornost bankarskog sektora (etične investicije, društveno odgovorne investicije, CSR), a korespondira s pokretima etičnog konzumerizma, pokretima za poštnu trgovinu i slično.

Novo etično bankarstvo napustilo je krilaticu TINA („There is no alternative”) – Margaret Thatcher, koja je smatrala da je maksimiziranje profita poslovanje koje nema alternative. Poslednjih decenija, šest evropskih finansijskih zadruga izazvalo je pomenuti etički princip liberalnog kapitalizma novom krilaticom TAMA – „There are many alternatives” – postoji mnogo alternativa.

Banke se uglavnom percipiraju kao čisto finansijske ustanove s malo asocijacija na etičnost u poslovanju. Razlog: javnost nije videla vezu banke s rezultatom klijenata koje je finansirala. Do krize 30ih godina XX veka, bankarstvo je imalo socijalnu konotaciju. Počelo je kao založno bankarstvo, preko štednih banaka, bankarskih kooperativa ili uzajamnih banaka lokalnih i regionalnih, malotrgovačko bankarstvo bilo je usmereno na široke slojeve stanovništva uključujući siromašne. Kriza 30ih izbrisala je sve etične odlike starog bankarstva i maksimalni profit je postao vodeći princip. Banke su napustile

blisku vezu sa društvenom zajednicom i uspostavile i primenjivale „pravilo neutralnosti” koje je značilo da se ne mešaju u etičke, socijalne i ekološke postupke svojih klijenata niti u posledice izazvane aktivnostima klijenata koje su finansirale.

Promena socijalnih uslova i dugotrajna kriza poslednjih decenija, izložila je banke pritisku javnosti, nevladinih organizacija, socijalnih grupa, pa i nekih vlada da prošire diskurs van konvencionalnog upravljanja bankarskim operacijama. Još u 18 veku Kvekeri u Velikoj Britaniji odustali su od investiranja u industriju duvana, alkohola, kocke i trgovinu robovima. Slične akcije poslednjih decenija se šire i dobijaju sve veću podršku. Krajem 90ih prošlog veka Cooperative bank iz Velike Britanije anketirala je 6,000 svojih klijenata o ideji uvođenja etičkog bankarstva; 84% se složilo da je to dobra ideja. Ova velika banka je i profilisana kao odgovor na povećanje broja klijenata u Britaniji koji su tražili etično orijentisanu banku.

Šta je etično bankarstvo? Termin označava bankarski sistem koji u poslovanju uvodi praksu socijalne i ekološke osetljivosti, što odgovara potrebama modernog društva, pa je potrebno poslovati na osnovi seta principa koji pored profitabilnosti uključuju principe socijalne i ekološke osetljivosti. U nekim Evropskim državama etično bankarstvo prisutno je više godina. Godine 2001. osnovano je Evropsko udruženje FEBEA (European Federation of Ethical and Alternative Banks) – Evropsko udruženje etičnih i alternativnih banaka, koje danas ima 22 članice (11 banaka, 6 kreditno-štednih zadruga, pet investicionih fondova i 3 fondacije), s ukupnom bilansnom vrednošću od 21 milijarde Eura i sa pola miliona korisnika finansijskih usluga. Iako se etične banke međusobno razlikuju u principu zajedničko za sve je: bliska aktivna veza s pripadajućom društvenom zajednicom, praksa održivosti životna sredine, provera klijenata da bi se izbegla mogućnost da posluje sa pojedincima, organizacijama ili korporacijama koji su se bavile neetičnim poslovanjem i konzistentna interna i eksterna etika (interna etika banke jesu principi u odnosu na dobrobit zaposlenih i klijenata, a eksterna etika je briga banke o širim posledicama njenih aktivnosti).

Pokret je ojačao i što je posebno važno prepoznat je od administracije Evropske unije. Konferencija „Social Entrepreneurs: Have Your Say!”, u Strasbourgu januara 2014. odala je priznanje Evropskoj komisiji što je pokrenula Inicijativu za socijalno poslovanje i zahtevala od EU institucija da socijalna ekonomija i socijalno preduzetništvo bude izvršeno u legislativni period EU 2014 – 2019 i da se o bitnim aspektima otvori javna diskusija.

Uopšteno govoreći etične banke vraćaju se osnovnim principima sa početka XX stoleća, vraćaju se da budu instrument razvoja teritorije i promotor socijalnih i ekoloških inicijativa. Konkretno etične banke razlikuju se od komercijalnih po: ulozi, poreku novca, korišćenju/destinaciji ulaganja, kriterijumima i ocenivanju koristi plasiranog novca.

ULOGA: Etična banka radi za zajedničko dobro i fondove alocira kreditiranjem kulturnih, socijalnih i ekoloških projekata, promovira socijalnu inkluziju, održivi razvoj, razvoj socijalne privrede i socijalno preduzetništvo. Važnu ulogu ima u podizanju svesti javnosti o realnostima novca i bankarstva i o negativnim posledicama oslanjanja na kratkoročne profite kao jedini cilj.

POREKLO NOVCA: Etična banka prikuplja novac iz štednje svojih klijenata, što je novac stvoren aktivnošću realne ekonomije. Etična banka ne prihvata prljavi niti oprani novac, novac iz ilegalnih kanala, od kriminalnih grupa, mafije, industrije naoružanja, industrija zagađivača niti novac kojem se ne zna poreklo.

USMERAVANJE NOVCA: Etična banka usmerava novac tako da istovremeno ima pozitivne efekte na socijalnom, ekološkom i ekonomskom planu. Zato najviše finansira ne profitne organizacije, humanitarne, socijalne i ekonomske aktivnosti, uključujući marginalne delove populacije, favorizujući socijalnu integraciju i zaposlenosti. Odnos sa klijentima je partnerski. U etičnoj banci ekonomska ocena predložene projekta ide zajedno sa ocenom socijalnih i ekoloških efekata, prema listi kriterijuma (najmanje 90% plasmana mora zadovoljavati sva tri kriterijuma). Višestruka analiza i ocena projekata snažno smanjuje rizik od plasmana. Etična banka nikad ne usmerava novac u kontroverzne sektore (duvan, alkohol, kocka, GMO, oružje, nuklearna energija, pornografija, nasilje, iskorišćavanje životinja, ugrožavanje ljudskih prava itd), a posebno usmerava sredstva u inicijative za samozapošljavanje i preduzetništvo žena i mladih kroz mikrofinansiranje.

KRITERIJI I OCENA KORISTI PLASIRANOG NOVCA: Investicije Etične banke su transparentne, a aktivnosti su uglavnom limitirane na klasično bankarsko poslovanje (skupljanje štednje i odobravanje zajmova). Poslovnice etične banke nemaju ulogu diskretne jedinice nego se bavi fundamentalnom diseminacijom informacija i podrškom transparentnoj finansijskoj praksi i procesima. Banka ne ulazi u kratkoročne finansijske špekulacije (ni za sebe ni za klijenta) i favorizuje dugoročne konsideracije i realnu ekonomiju. Ne koristi derivative i trgovanje hartijama za svrhe kreditiranja, a profit uglavnom ostvaruje iz operacija kreditiranja. Profit se reinvestira u socijalne ciljeve same banke.

Dalji razvoj etičnog bankarstva realno je mogući u zemljama koje shvata etično bankarstvo kao dopunu i dinamiziranje postojećeg bankarskog sis-

tema, a ne kao alternative i političku konkurenciju postojećim bankama. U tom procesu biće suočen sa tri grupe problema. Kao i svaki novi sektor etične banke imaju dosta otvorenih razvojnih pitanja. Problem poverenja depozitara u realnost merenja i ocenivanja sopstvene etične politike prisutan je i potenciran brojnim primerima neetičnog i kriminalnog ponašanja komercijalnih banaka. Ozbiljan problem je ograničavanje klijenata samo na one koje se pridržavaju etičnih principa, što u praksi dovodi do gubitka potencijalnih klijenata sklonih neetičnom poslovanju, a to umanjuje konkurentnost i sužava tržište.

Na ex Yu prostorima osnivanje etične banke pokrenuto je samo u Hrvatskoj uz dugotrajnu pripremu jer kruto zakonodavstvo i u Hrvatskoj otežava uvođenje inovacija u bankarski sistem. Hrvatska etična banka koja čeka dozvolu za rad, bazira se na principu participativno-demokratskog načina upravljanja, uz obavezu reinvestiranja minimalno 90 posto profita i potpuno transparentnog poslovanja, što znači da svi plasmani moraju biti javno objavljeni. Zabranjene su joj finansijske špekulacije. Članski ulog za osnivače zadruge je 2.500 kuna (326 eura), a kapital za banku prikuplja se putem dopunskih uloga. To što su osnivači odlučili pokrenuti formalnu proceduru znači da već imaju prikupljenih 40 miliona kuna temeljnog kapitala koliko je minimalno potrebno za osnivanje banke u Hrvatskoj. Korisnici usluga etične banke biće samo članovi zadruge. Banka će finansirati šest primarnih područja: ekološka poljoprivreda, zelena energija, male proizvodne prerađivačke djelatnosti, civilno društvo, zadruge i inovacije. Ova etična banka djeluje kao banka partner klijenta i nije joj u interesu ostvarivanje dobiti kreditiranjem nego učešćem u dobiti finansiranog projekta (što je pristup sličan Islamskom bankarstvu). Banka računa na međunarodne izvore financiranja raznih razvojnih banaka i fondova poput Hrvatske banke za obnovu i razvoj, Evropske banke za obnovu i razvoj, Evropskog investicionog fonda i drugih. Dosta se očekuje od strateških mera i odrednica razvoja EU za period 2014. do 2020. godine u kojima su društveno preduzetništvo, etično bankarstvo i novi instrumenti finansiranja socijalnih programa jedan od ključnih elemenata borbe protiv siromaštva. Kamate će u hrvatskoj Ebanci biti na najnižoj mogućem nivou, a valutne klauzule neće biti. Sav profit će se reinvestirati u širenje kapaciteta banke. Banka ne posluje na finansijskom tržištu. Bez pritiska stvaranja ekstra profita, kao i druge etične banke Ebanka će nuditi daleko povoljnije usluge prilagođene potrebama svojih korisnika, tj. vlasnika. Finansiraoće aktivnosti zadruge, NGO, jedinica lokalne samouprave, obiteljsko-poljoprivrednih gospodarstava i socijalnih poduzeća, a to su subjekti čije delatnosti nisu u fokusu interesa komercijalnih banaka.

§

Etične banke uvode bankarsko poslovanje s humanom dimenzijom. Načela etičnog bankarstva povezuju zadrugne sa principima društvenog preduzetništva i društveno odgovornog poslovanja i stvaraju alternativni model finansijskog sistema. Čistu instrumentalizovanu racionalnost koja zadovoljava užu krug bankarskih stakeholdera etično bankarstvo zamenjuje racionalnošću korisnom stanovnicima i društvu. Postoje i optimistička mišljenja da je uvođenje etičnosti u ekonomiju, prelomna tačka u pristupu globalnim humanitarnim problemima. ○

Izdavač:
Učitelj neznalica i njegovi komiteti
Imenovati TO ratom
Urednik:
Ivan Zlatić
Dizajn i prelom:
Matija Medenica

NED National Endowment for Democracy
Supporting freedom around the world

FONDACIJA ZA OTVORNO DRUŠTVO - OPEN SOCIETY FOUNDATION

UČITELJ NEZNALICA I NJEGOVI KOMITETI

Imenovati TO ratom

CZKD

Odbrani Filozofski

Odbrani Filozofski

Odbrani Filozofski

Odbrani Filozofski

Projekat finansira Evropska unija kroz Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava. Sadržaj ovog štampanog materijala je isključivo odgovornost CZKDa i ni pod kojim okolnostima se ne može smatrati da odražava stav Evropske unije.